

The Australian Esperantist

Numero 270

Novembro-Decembro 1991

Registered by Australia Post
Publication no. WBG 2488

Ĉefartikoloj:

- Brigo: Diplomata Kunludanto (*Ralph Harry*) p.3
La Lernprocedo en Etnaj Lingvoj kaj Esperanto (*Marcel Leereveld*) p.5
Niaj Propagandaĵoj (*Donald Broadribb*) p.7
Feliĉaj Memoroj (*Eddie Hearne*) p.17
Citaĵkvizo 7 (*Ralph Harry*) p.19
Retrokomente (*N.P. Stepanov*) p.20
Nekrologo: Clarence Strochnetter (*Max LeFevre*) p.21
Lingva Angulo (*Alan Towsey*) p.22
AEA-NZEA Kongreso Januaro 1992 p.25
El la Regionoj p.26
Malnova Bjalistoko Sur Poŝtkartoj p.27

English section

LA AŬSTRALIA ESPERANTISTO

OFICIALA ORGANO DE LA AŬSTRALIA ESPERANTO-ASOCIO

Redaktoro: Donald Broadribb, 46 Great Eastern Highway, Bakers Hill WA 6562

☎ (09) 574 1307.

Provizora Prezidanto: Vera Payne, 36 Donegal Rd, Floreat Park WA 6014

Sekretario: Ray Ross, 41 Agnes St, Sunnybank QLD 4109

Vicsekretario: Herbert Koppel, GPO Box 2122T, Melbourne VIC 3001

Kasisto: Owen Loneragan, 16 Deverell Way, Bentley WA 6102

Libroservo: Tom Elliott, PO Box 230, Matraville NSW 2036

Korespondaj kursoj: John Moore, 7 Pelican St, Emu Park QLD 4702

P.R.O. (Oficisto pri Rilatoj kun la Publiko): Dennis Murphy, 79 Binnalong Rd, Old Toongabbie NSW 2146

Provizora Prezidanto de la Ekzamen-Komitato: Donald Broadribb, 46 Great Eastern Highway, Bakers Hill WA 6562

Membrokotizoj: \$25 por individuo, klubo kc. \$30 por familio (ĉiuj ĉe la sama adreso). \$15 (minimуме) por pensiulo aŭ studento. Bonvolu sendi vian kotizon al la kasisto.

Bonvolu avizi la redaktoron se via adreso estas neĝuste presita sur la adresslipeto, aŭ se vi ŝanĝas vian nomon aŭ/kaj adreson. Sendu ĉiujn komunikaĵojn, artikolojn, librojn por recenzo kc. al la redaktoro. Limdato por ricevo de presotaĵoj por la venonta numero: 1 januaro.

SE VI DEZIRAS LEGI PRI IO

verku artikolon!

Jes, ĉu vi ne ofte pensis kiam vi elkovertigis vian novan ekzempleron de *La Aŭstralia Esperantisto* "Ni vere bezonas artikolon pri...?" Do sendu tiun amatan eseon, ideon, rakont(et)on, esprimon de vidpunkto, ŝercdesegnaĵon. Ni akceptas surpaperajn manuskriptojn kaj ankaŭ verkojn sur 3.5-colaj diskoj IBM-kongruaj kaj Macintosh-aj. Se vi sendas manuskripton, bonvolu atenti la ĉi-sekvajn postulojn: la teksto devas esti klare tajpita kun duobla spaco inter la linioj. Tajpu sur nur unu flanko de ĉiu folio. Netajpitaj manuskriptoj estos malakceptitaj. (Ankaŭ tajpaĵoj kiuj estas tro palaj por esti facile legeblaj.) Manuskriptoj estos resenditaj nur se ilin akompanos adresita afrankita koverto por tiu celo. Se vi sendas diskon, nepre kunsendu adresitan afrankitan koverton por ke ni povu resendi al vi vian diskon por reuzo. La redaktoro kutime agnoskas la ricevon de gravaj/longaj tekstoj, sed kutime ne de malgrandaj informoj kc. kiuj estos uzataj laŭ taŭgeco. Aŭtoro de artikolo kutime ricevas senpagan ekzempleron de tiu numero en kiu la artikolo aperas. Por konservi la lingvan nivelon de ĉi tiu gazeto la redaktoro rajtas korekti ĉiun tekston antaŭ aperigo. Laŭbezone ĝi povos esti mallongigita de la redaktoro. Ni ne povas promesi aperigon en la tuj sekvonta numero, krom se temas pri io kronologie urĝa.

BRİĜO: DIPLOMATA KUNLUDANTO

de RALPH HARRY

La Ambasadoro ridetis diplomate al sia kunludanto, la edzino de la Ministro pri Eksterlandaj Aferoj. Ŝi estis bela virino, kvankam ŝia scipovo pri briĝo estis minimuma. Ŝi retroridetis kun pardonpeto:

“Mi esperas, ke mi pli bone ludos en la venonta mano.”

La Ambasadoro tre deziris, ke ŝi sukcesu en almenaŭ unu kontrakto, ĉar la tagmanĝoj, sekvataj de iom da briĝo, estis utila metodo amikiĝi kun la Ministro.

Kiam li ekzamenis sian lastan manon de la vespero li trovis:

- ♠ R, F
- ♥ A, 5
- ♦ A, R, D, 10
- ♣ D, 10, 4, 3, 2

La Ministroedzino en la norda seĝo

ekofertis: unu trefo. La Ambasadoredzino, oriente, pasis. La Ambasadoro ankaŭ pasis, certa, ke unu trefo sukcesos. Sed la Ministro, en la okcidenta seĝo, sentis, ke ne estus bone permesi al siaj kontraŭuloj ludi unu trefon. Tial li aŭdacis oferti unu pikon. Ambaŭ virinoj pasis, kaj kiam venis lia vico la Ambasadoro kunpremis la dentojn kaj ofertis du trefojn.

Li estis tre agacita, kiam lia edzino, dekstre, daŭrigis la ofertadon per “Du piko!” Ŝajnis neeble, ke lia tremetanta kunludanto sukcesus plenumi kontrakteton de tri trefoj. Sed iel li devis aranĝi por ŝi triumfon. Li ofertis “Ses senatutoj!” Tio kaŭzis konsterniĝon ĉirkaŭ la tablo. Kiel povus ludanto, kiu ne povis subteni unu trefon, subite oferti malgrandan ŝlemon en senatutoj? Jen estis la kvar manoj:

Nordo

- ♠ 6, 3
- ♥ R, D, 3, 2
- ♦ 7, 6, 5
- ♣ A, R, F, 5

Okcidento

- ♠ A, D, 9, 7, 2
- ♥ —
- ♦ F, 9, 8, 4, 3, 2
- ♣ 9, 8

Oriento

- ♠ 10, 8, 5, 4
- ♥ F, 10, 9, 8, 7, 6, 4
- ♦ —
- ♣ 7, 6

Sudo

- ♠ R, F
- ♥ A, 5
- ♦ A, R, D, 10
- ♣ D, 10, 4, 3, 2

La eksterordinara ofertado, resume, estis:

Nordo	Oriento	Sudo	Okcidento
1 ♣	Paso	Paso	1 ♠
Paso	Paso	2 ♣	Paso
Paso	2 ♠	6 S.A.	Paso
Paso	Paso		

Se la Ministro, en la okcidenta seĝo, estus ekludinta per unu aŭ alia de siaj longaj emblemoj, li estus donacinta al la Ambasadoro lian kontrakton. Sed li ekludis trefon, nenion rivelante. La Ambasadoro prenis en la fantomo kaj ludis karoon al la aso, tiel malkovrante la malbonan dividiĝon. Tiam li enkasigis alian gajnantan karoon, kvar trefajn trekojn pli, kaj tri kerajn trekojn.

La Ministro, okcidente, devis konservi du karoojn, tial li fordonis la pikan damon. La Ambasadoro sciis, kio okazas, tial li ekludis pikon, kaj la Ministro devis ekludi per la karoa fanto en la fino.

“Bonega poentaro por ni, partnero” anoncis la Ambasadoro, gaje, rezistante penojn de la kontraŭuloj komenci “post-mortan enketon”.

“Kial vi ne ofertis pli da trefoj?” demandis la Ministro.

“Estis malfrue, kaj mi ne estis certa, ke mia partnero povus sukcesi en kontrakto de tri trefoj,” diris la Ambasadoro.

“Kion vi intencas diri per tio?” demandis lia bela kunludanto, iom suspekteme.

“Mi pravis,” diris la diplomato, “ĉar vi ne povus sukcesi en pli ol unu trefo. Ili povus krucatuti en la ruĝaj emblemoj kaj ankaŭ preni du pikajn trekojn.”

La Ministro stariĝis. “La horo venis”, li diris.

“Mi bedaŭras, ke vi devas hejmeniri” diris la Ambasadoro, “sed mi esperas, ke ni baldaŭ havos la plezuron denove ludi unu-du robrojn”.

(Kun dankoj al Alan Truscott, kiu unue priskribis ĉi tiun manon, kvankam en aliaj cirkonstancoj.)

[Mallongaj difinoj de la ĉefaj terminoj:

♠ Piko	A = aso
♥ Kero	R = reĝo
♦ Karoo	D = damo
♣ Trefo	F = fanto

fantomo = la partnero de la deklarinto — tiu kiu elmontras siajn kartojn sur la tablo

kontrakto = la sindevigo de la deklarinto gajni, en la kategorio nomita, la nombron da plitrekoj specifitan en la fina oferta

malgranda ŝlemo = gajno de 12 trekoj el 13
oferto = propono sin devigi gajni almenaŭ specifitan nombron da plitrekoj en specifita kategorio

robroy = unuo en poentado, indikanta la gajnon de du partioj fare de unu duopo

senatutoj = kontrakto en kiu ne estas atutoj

ŝlemo = gajno de 12 aŭ 13 trkoj

treko = la unuo per kiu la rezulto de kontrakto decidiĝas. La karto demetita dum unu rondiro kaj kolektitaj de la venkinto (= preno). (A. trick, F. levée, G. Stich, H. presa)

D-ro Harry kompilis leksikoneton de briĝ-terminoj. Interesatoj povas kontakti lin ĉe 319 Bayview Gardens, 36-42 Cabbage Tree Road, Bayview NSW 2104. — Red.] □

LA LERNPROCEDO EN ETNAJ LINGVOJ KAJ EN ESPERANTO

de Marcel Leereveld

Konstatinte ke la kriterioj por (sen)erareco en etnaj lingvoj estas aliaj ol tiuj por internacia komunikilo kia Esperanto, ni devas fari malsamajn konkludojn pri la procedo, kaj la lernmetodoj, de la du malsamaj specoj de lingvo.

Kio estas sama en ambaŭ, tio estas la fenomeno de la sonoj, kiuj en si mem ne havas signifon, ne aludas al impresoj ĝenerale, sed kiuj en kombinaĵoj reprezentas niajn impresojn pri la ekstera mondo (inkluzive nian propran korpon). Tiu fenomeno de sonkombinaĵoj, kiujn ni nomas vortoj, estas la sama en etnaj lingvoj kiel en Esperanto. Duagrada fenomeno estas la skriba reprezentado, kiu en Esperanto ree estas la sama kiel en multaj etnaj lingvoj, i.a. ĉiuj eŭropaj. Nome, ke la sensignifaj apartaj sonoj de vortoj estas reprezentataj de sonsignifaj literoj kiuj en kombinaĵoj reprezentas vortojn, kaj tiel impresojn. Tiuj sonaj vortoj kaj skribaj vortoj do havas signifojn, ili signas la impresojn (inkl. la sentojn kaj reagojn). En certaj lingvoj tamen (i.a. la ĉinaj), la "literkombinaĵoj" (kaj eĉ la "literoj" mem) rekte reprezentas la impresojn sen aludo al la sonoj, kvankam fine la sonaj vortoj kaj la skribaj vortoj estas mense ligataj.

Lernante lingvon, la homa menso kunligas, per ofta ripetado, la sonajn vortojn (kaj poste la skribajn vortojn) kun la impresoj kaj kun la ideoj (kreitaj siaflanke per la helpo de la lingvo mem; do ideoj kaj lingvo disvolviĝas en

interagado). Ankaŭ tio estas sama en ambaŭ specoj de lingvo, kvankam en la nerekta lernmetodo la vortoj en Esperanto, ja fremda lingvo ĝenerale, lernatas kaj kunligiĝas al impresoj parte per la signifosistemo de la denaska etna lingvo. Sed la homo lernas ne nur la respektivajn vortojn. Ĝi lernas ankaŭ malsimplan retaron de reguloj, kiuj ĉiuj havas siajn proprajn signifojn ĉar tiuj signifoj reprezentas la variajn interrilatojn inter la signifoj de la vortoj; ili do aldonas signifon al kombinaĵoj de vortoj, por pli klare reprezenti la bildon, la impresaron. Estas precipe en ĉi tiu fenomeno ke la etnaj kaj artefaritaj lingvoj diferencas, necesigante malsamajn lernprocedojn.

La reguloj pri la interrilatoj inter la vortoj (kaj inter la vortparoj) povas esti lernataj en ambaŭ specoj per konscia ekzameno aŭ per nekonscia ripetado. En ambaŭ kazoj la menso lernas uzi regulojn (kelkaj evidente jam transgeneraciigitaj) por ĝuste kunligi la vortojn, konscie aŭ nekonscie. Tiujn regulojn oni nomas la gramatiko, kvankam diversaj el tiuj reguloj apartenas al negramatikaj regularoj, kiel tiuj pri sonkombinado kaj tiuj pri vortkunmetado (kiu havas tre gravajn regulojn en Esperanto).

Dum en lernado de etnaj lingvoj la menso lernas, al kutimiĝas, apliki regulojn kaj atendi esceptojn, en la lernado de Esperanto la menso lernas, al kutimiĝas, apliki klarajn kaj simplajn regulojn kaj atendi mankon de

esceptoj. La fidebleco pri ĝusteco en etna lingvo dependas de aplikado de reguloj kaj de multegaj esceptoj. La fidebleco pri ĝusteco en Esperanto dependas de aplikado de senesceptaj reguloj. La menso do procedas en malsamaj manieroj en la du specoj de lingvo, ĉar la menso al kutimiĝas al unu aŭ al la alia. (Flankrezulto: en Esperanto la menso serĉas pli kritikeme ol en la aliaj.) Pro la malsama lernprocedo oni bezonas malsaman instruprocedon, en rekta same kiel en nerekta metodo. Lernante etnan lingvon, la menso atendas la neceson lerni escepton, aŭ eĉ kelkfoje forgesi pri reguloj, kaj ne ribelas kontraŭ tio. Lernante Esperanton, la menso atendas, konscie aŭ ne, mankon de esceptoj, senesceptan aplikon de reguloj, kaj ribelas se tio ne okazas, se ĝi trovas ke la reguloj estas nefideblaj. Akcepto de esceptoj al reguloj kondukus la menson al daŭra preteco renkonti esceptojn, kaj renversus la tutan konstruaĵon Espe-

ranto, nuligante la ekzistojn mem de la lingvo.

La postulo de fidebleco en Esperanto precipe koncernas la gramatikajn regulojn (inkl. de reguloj pri vortkunmetado), sed ĝi ekzistas ankaŭ ĉe la reguloj pri signifo, kiel tiu ke unu radiko povas havi nur unu signifon, ke unu signifo havas nur unu vorton, kaj ke la signifo ne ŝanĝiĝas se la vorto estas uzata kun diversaj aliaj vortoj aŭ en diversaj gramatikaj situacioj. Same, sed malpli grave, la senesceptaj reguloj pri la sonoj (prononco) kaj pri la literoj (skribo). Dum la instruado de etna lingvo ni pretigas la menson al akceptado de reguloj kaj de esceptoj, en gramatiko kiel en sonoj, literoj, kaj signifo.

Dum la instruado de Esperanto, eĉ en la rekta metodo, ni pretigas la menson al akceptado de reguloj kaj al malakceptado de esceptoj aŭ variaĵoj. La neceso de klareco kaj de fidiindeco de Esperanto postulas tion. □

BIOGRAFIO DE FRANK REGINALD BANHAM

Verkita de Audrey Bruton kaj redaktita de Marcel Leereveld. Tiu 36-paĝa libro estis dissendita kiel Suplemento al *La Aŭstralia Esperantisto* n° 266 (marto-aprilo 1991). Ekzempleroj estas senpage haveblaj ĉe la redakcio de *La Aŭstralia Esperantisto*.

Petante ekzemplero(j)n bonvolu kunsendi afrankitan adresitan A-5 koverton por ĝia enpoŝtigo. La libro estas samdimensia kiel *La Aŭstralia Esperantisto*. □

PRIESPERANTAJ ARTIKOLOJ

La Modern Language Association (Usono) ĉiujare eldonas bibliografion de prilingvaj artikoloj. Nun ekzistas sur porkomputila komptaktdisko bibliografio inkludanta la ses pasintajn jarojn.

La rubriko "Esperanto" havas detalojn pri proksimume 3000 priesperantaj artikoloj.

Por detaloj bonvolu kontakti David Poulson, 6 Barlee Place, Edgewater WA 6027. □

NIAJ PROPAGANDAĴOJ

de Donald Broadribb

Nuntempe mi tralegas diversajn faldfoliojn kaj broŝuretojn kiujn produktis AEA dum la pasintaj jardekoj, por ilin ĝisdatigi. Min trafas pluraj malallogaĵoj en tiuj presaĵoj, kiuj eble helpas kompreni kial nia propagandado por Esperanto en Aŭstralio tiel brile fiaskas jam de tiom da jaroj.

Mi volas prezenti al vi kelkajn premisojn kiujn — mi opinias — vi akceptos post iom da pripensado. Uzante tiujn premisojn kiel bazon mi deziras poste proponi novan karakteron por nia poresperanta propagandado.

(1) *Esperanto ne plu estas "nova" lingvo.* Ĝi jam aĝas pli ol 104 jarojn. Tio signifas ke ne plu ekzistas sur nia planedo eĉ unu originala Esperantisto. Efektive, ĉar plejparte interesiĝas pri Esperanto maturaĝuloj, ni apartenas al la sepa aŭ oka generacio de Esperantistoj. Tio signifas ke ĉiu el ni ekrenkontis Esperanton kiel jam ekzistantan lingvon kun kulturo. Por ni kaj por ĉiu estonta Esperantisto Esperanto okupas similan kulturranĝon kiel, ekzemple, la franca, la germana, la angla, la hispana, la ĉina, la japana k.c. lingvoj kun propra, specifa kulturo. Ĝi ne plu estas eksperimento nek lingvo-projekto, nek "artefarita", nek io akceptenda aŭ malakceptenda. Ĝi ekzistas, samkiel ekzistas ĉiu etna lingvo, kaj samkiel ĉiun etnan lingvon oni ĝin studas pro diversaj motivoj kaj celoj.

(2) *Analfabeteco inter Esperantistoj estas tre granda.* "Ĉu???" vi demandas. "Ĉu ja ekzistas analfabeteco inter la Esperantistoj? Nu, jes, se ni iom meta-

fore komprenas la vorton "analfabeta". Ĉi-epoke pli kaj pli fortiĝas la konstato ke multaj Esperantistoj ne regas la lingvon.

Iam mi demandis: kvankam Esperanto estas pli facile lernebla ol ĉiu etna lingvo, kial la Esperantistoj ne regas Esperanton pli bone ol averaĝa studinto regas lernitan etnan lingvon?

Ekzemple, tipa lerninto de Esperanto kiel "dua" lingvo ne pli bone uzas Esperanton ol tipa lerninto de la franca kiel "dua" lingvo. Kiel ekspliki tiun paradokson?

Rilate Esperanton, pri tio parte kulpas la fakto ke en Aŭstralio nenie oni povas libere konversacii en Esperanto, nek aŭskulti ekskluzive ĝin, eĉ se oni estas tre bone lerninta Esperanton.

Tamen la vera kaŭzo estas pli profunda. Iu tre saĝe respondis al mi: Ĉar kontentigas la plej multajn personojn balbuti en lernita lingvo kaj proksimume kompreni ĝin. Samkiel la plej granda parto de fremdlingvaj migrintoj en Aŭstralio neniam lernas la anglan pli bone ol por balbutata preskaŭkonversacio, tiel estas ankaŭ rilate al Esperanto. Tipa lernanto de iu ajn lingvo ne trovas neceson aŭ bezonon pli profunde kompreni kaj paroli ĝin.

Iom hontige, nia propagandado pri Esperanto helpas instigi kaj daŭrigi tiun staton de lingva analfabeteco. Ni konstante emfazas ke Esperanto estas "facile lernebla", havas nur 16 gramatikajn regulojn, malgrandan vortaron, kaj ke oni rapide ekregas la lingvon. Interesato baldaŭ seniluziiĝas, kaj plejparte perdas

sian interesigon, trovante ke tiuj pretendoj estas malveraj.

En la praktiko ekzistas multe pli ol 16 gramatikaj reguloj, se per "gramatika regulo" ni nomas saman fenomenon en Esperanto kiel en etnaj lingvoj. La "nur 16 reguloj" estis jam de la komenco nur reklamtruko. Eĉ kvankam mi trovas multegon kritikindan en *Plena Analiza Gramatiko*, ĝi ne senkaŭze plenigas 599 paĝojn. Tio indikas ke la gramatiko de Esperanto ampleksas multe pli ol nur 16 regulojn.

Kaj la vortaro de Esperanto ne estas malgranda.¹ Se la vortkvaranto de Esperanto ŝajnas malgranda, tio ŝuldiĝas ne al la vortprovizo de nia lingvo, sed al la manko de vortlernado fare de niaj studentoj. Pro tio, kiel prave plendas Marcel Leereveld, Esperantistoj emas inventi tiom da "neologismoj": ĉar ili efektive ne scias ke jam ekzistas en Esperanto esprimoj por preskaŭ ĉiu nocio. Kaj bedaŭrige, ankoraŭ post 104 jaroj ne ekzistas en Esperanto ampleksa Angla-Esperanta Vortaro!²

¹Tipa parolanto de etna lingvo kiel hejmlingvo kapablas aktive uzi ĉ. 10 000 vortojn, kaj pasive kompreni ĉ. 3000 pli. PIV enhavas ĉ. 15 000 "radikojn", do multe pli ol kapablas averaĝa etnalingvulo aktive uzi en sia hejma lingvo.

²La de multe jaroj atendata *Comprehensive English-Esperanto Dictionary*, kompilata de Pete Benson en Usono, ankoraŭ ne estas finpreparita nek baldaŭ eldonota. La *Esperanta Bildvortaro* redaktita de Rüdiger Eichholz multe helpas trovi la nomojn de palpeblaj objektoj, sed malmultaj aŭstraliaj Esperantistoj ĝin posedas.

Ni provas allogi "interesutojn"³ pri Esperanto per la slogano ke oni bezonas nur malmulte da tempo por regi Esperanton. Por pravigi tiun pretendon, ni eĉ senintence malhelpas profundan ellernadon de la lingvo.

Preskaŭ senescepte ni prezentas "elementajn kursojn" kies enhavo estas nur ĉ. 30-50 horoj da instruado. Kaj ni diras al la publiko ke dum nur kelkdek horoj da partopreno en klaso aŭ da perkoresponda studo oni sufiĉe lernas la lingvon por ne bezoni pli da studo.

Praktika ekzemplo: en la priskribo de la perkorespondaj kursoj de AEA estas dirate ke post la komenca kurseto (kiu konsistas el *Bonan Tagon* plus prononckasedo kaj vortareto) oni bezonas studi nur ankoraŭ 31 lecionojn (Kurso 2, kun 12 lecionoj; kaj kurso 3, kun 20 lecionoj) por "kontentige" regi la lingvon.

La detaloj pri la perkoresponda "progresiga kurso" diras ke la kurso, bazita sur *Step by Step in Esperanto* de M.C. Butler, "improves confidence and ability to the Supera examination standard" kaj ke tiu studlibro "doubles as a lifetime reference work" (!).

Nu, M.C. Butler estis tre honorinda kaj kompetenta Esperantisto/filologo. Sed *Step by Step in Esperanto* ne portas la studenton al pli alta nivelo ol tiu atingata de kompetenta unuajara universitatstudento lernanta la araban lingvon, aŭ la klasik-grekan lingvon, aŭ la klasik-

³"Interesuto" = Persono kiu estus interesita/interesata se oni senblage prezentus la karakteron, valoron, kaj celaron de Esperanto.

hebrean lingvon.⁴

Per ĉio ĉi mi nur celas diri ke la publiko rapide seniluziiĝas kiam ĝi ek-trovas ke oni ne kvazaŭmirakle regas Esperanton post kelkaj semajnoj da ne tre vigla lernado.

(3) *Ni ofte erare proklamas ke Esperanto estas amase lernata en alia(j) lando(j).* Mi ŝatus vidi statistikojn kiuj subtenas tiun pretendon. Laŭ la proverbo, "la herboj estas ĉiam pli verdaj en alies paŝtejo". Ke la nombro da Esperantistoj en Aŭstralio estas tre malgranda, tion neniu neas — maksimume kvincent. Sed, ekzemple, en Aŭstralio loĝas proksimume dek sep milionoj da homoj. En Ĉinio loĝas proksimume 1.143 miliardoj (laŭ artikolo en la aŭgusta 1991 numero de *El Popola Ĉinio*). Ĉu kelkmil aŭ eĉ kelkdek mil Esperantistoj en Ĉinio efektive pravas ke Esperanto estas amase populara aŭ pli facile lernata en Ĉinio ol ĉi tie, kiel diras kelkaj el niaj entuziasmaj propagandantoj aŭstralianaj?

(4) *Niaj pretendoj pri la Esperantomovado efektive ne imponas* kaj ofte ni malinteresas homojn kiuj eble volus scii pri Esperanto.

Iam usona Esperantisto skribis al la estro de Kodako petante ke ĝi reklamu

en la plej legata gazeto Esperanta, t.e. *Esperanto* de UEA. La estro de Kodako demandis: "Kiom da legantoj havas tiu gazeto?" La respondo: "Proksimume 5000 abonantoj." "Karulo: via najbareja anglalingva ĵurnalo havas almenaŭ trioble pli!"

Ni ofte mencias niajn "prestigaĵajn" gazetojn kaj kongresojn, kvazaŭ ili imponus en la okuloj de ne-Esperantistoj. En la historio de Esperanto ili — foje — estas imponaj al la okuloj de Esperantisto. Sed Esperanto aĝas pli ol 104 jarojn! Ĉu vere al la ĝenerala mondo imponas gazeto kun 50 paĝoj kaj koloraj bildoj, aŭ internacia kongreso kun 2400 partoprenantoj?...

(5) *La kvalito de niaj presaĵoj estas tre malalta.* Preseraroj abundas en Esperantaj eldonaĵoj multe pli ol en etnalingvaj. — Nur en Esperanto plejparte kompostas personoj kiuj ne komprenas la lingvon. Kaj ŝajne nur tre malofte korektas la presprovaĵojn Esperanton-kompenantoj. Ni ne tolerus ke kompostu la tutan anglalingvan literaturon personoj kiuj ne komprenas la anglan lingvon. Kompostado ne plu estas teknika arto necesiganta multekostajn maŝinegojn kaj jarojn da trejnado. Kiu talente tajpas, tiu povas perkomputile komposti libron. Sed ekster UEA, mi kredas, neniu Esperanto-organizo pagas duntitan tajpeksperton redaktoron/editoron.

Ĉu malgrave? Kiom da personoj forpelas malbone aspektantaj eldonaĵoj plenaj de preseraroj! Se legi ne estas plezurige, oni ja ne legas.

(6) *Esperanto ne plu estas lingvo-projekto, kaj eĉ ne plu artefariita lingvo.* Krome, nomi Esperanton "an artificial

⁴Jes, mi ja scias kion mi diras. Mi studis *Step by Step* por lerni Esperanton... kaj ankaŭ mi studis la unuan jaron da l'araba lingvo, dek jarojn da l'klasik-greka lingvo, sep jarojn da l'klasik-hebrea lingvo kaj mem verkis lernolibron pri la klasik-hebrea lingvo (eldonitan en 1963 de la Universitato de Melbourne).

language" sonas tre malalloge. "Lingvo" estas sistemo per kiu oni komunikas kun alia persono. Same kiel ŝafoj ne pro hazardo ekzistas nun kun tute blanka kaj tuta nigra hararoj, sed estas zorge bredataj jam de dumil jaroj por efektiviĝi tion — tiel same Esperanto estas planita lingvo. Sed ĝi ja estas vera lingvo, same kiel blanklana ŝafo estas vera ŝafo.

Iam, antaŭ 104 jaroj, Esperanto ja estis artefarita. Ĝi ŝuldis sian karakteron kaj sian ekziston al unusola persono, kiu "arbitre" (t.e. sen ricevi konsilon de aliaj personoj) inventis ĝin. En januaro 1887 tiu persono (L.L. Zamenhof) rajtis laŭvole ŝanĝi eĉ radikale la strukturon de Esperanto. Sed ne plu, ĉar Esperanto ne plu estas projekto sed ekzistanta lingvo.

Nuntempe vi ne pli rajtas ŝanĝi Esperanton ol vi rajtas ŝanĝi la anglan lingvon. (Pri tio legu la pensigajn artikolojn de Marcel Leereveld.) Kiam oni diras ke Esperanto nuntempe estas "konstruita" lingvo kaj "artefarita", la publiko kredas ke ĝi estas arbitra elpenaĵo per kiu oni nuntempe rajtas ludi. En la komenco de 1887 Esperanto ja estis tia. En 1991 ĝi ne plu estas tia. Iel ni ne sukcesas komprenigi la publikon pri tio. Plu venas "lernantoj" kiuj supozas rajti proprarbitre ŝanĝi la lingvon.

Kion ni devas emfazi

Mi proponas ke por allogi seriozajn studentojn de Esperanto ni:

(1) Emfazu ke Esperanto estas funkcia lingvo kun longa tradicio kaj bone establita kulturo mondampleksa.

(2) Emfazu ke Esperanto inter-naciigas la internan kulturon de la uzantoj, t.e. de la Esperantistoj mem.

(3) Emfazu ke kvankam la literaturo en Esperanto estas relative malgranda, ĝi tamen estas unike multkultura. Leganta Esperantisto ne povas eviti senpere renkonti kaj pripensi aliajn kulturojn.

Tio kontrastas kun tipa etnalingvano, kiu malofte legas verkojn el aliaj kulturoj ol la sia, kaj malofte havas oportunojn legi aktualajn verkojn el aliaj kulturoj mem.

Anglalingvanoj ja povas legi pri Ĉinio, sed malofte aŭ neniam legas libron verkitan kaj eldonitan en Ĉinio mem do puran ĉinkulturaĵon. (Mi parolas nun ne pri politikaj propagandaĵoj sed pri kulturaj artverkoj.)

Ekzemplo de altkvalita kulturverko estas la Esperanto-traduko de la rimarkinde altkvalita romano *Kamelo Ŝjangzi* eldonita en 1989. Verŝajne elĉinaj tradukoj de tiu romano ekzistas en pluraj etnaj lingvoj, sed ilin ne renkontas ordinara etnalingva persono. Kiam vi lastfoje legis en la angla lingvo romanon verkitan originale en la ĉina lingvo? Kiam vi legis recenzon pri tia libro en viaŭra ĵurnalo? Esperantoleganto ne povas eviti tiajn verkojn. Etnalingvano malofte eĉ konscias ke ili ekzistas.

Simile, kvankam ni multon aŭdas, pertelevide rigardas, kaj en ĵurnaloj legas pri USSR nuntempa, nur per Esperanto en la praktiko ni renkontas librojn kaj diskutojn verkatajn de Sovetianoj nuntempaj en USSR mem — do el la interno de la lando, ne de eksterlanda ekzamenanto. →

Denove: ni ne blagu ke tiaj verkoj ne ekzistas en la etnaj lingvoj — ili ja ekzistas. Sed nur Esperantisto pro sia uzado de Esperanto estas vole-nevole internaciisto nekapabla eviti tiajn verkojn.

(4) Ni emfazu ke *vere kapabla* parolanto de Esperanto povas bone, eĉ intime, renkonti kaj koni egale kapablajn personojn loĝantajn en aliaj kulturoj kaj senĝene konversacii aŭ korespondi kun ili.

Sed ni devas emfazi du punktojn: ke temas pri *kapablaj parolantoj*, kaj ke oni bezonas *almenaŭ plenan jaron da universitatnivela studado de Esperanto* por atingi tiun kapablon.

Dirante tion, mi volas insisti ankaŭ pri io alia, kio ne plaĉas al la plej multaj legantoj de TAE: ke rajtas propagandi pri la karaktero de la lingvo nur personoj kiuj mem flue kaj kun malmultaj eraroj parolas Esperanton, do per propra sperto indas esti atentataj.

Se vi mem ne kapablas intime vin esprimi en Esperanto, kiel vi povas konvinki alian personon ke tio eblas? Kaj ke valoras?

Mi tute ne diras ke nebone parolantaj Esperantistoj havas neniun rolon en nia propagando. Tute male. Sed ke ili nepre devas forgesi praktiki la tradician maksimumon “ne imitu kiel mi mem agas, plenumu kion mi predikas”. Kiu estas idealisma, tiu estas tre havinda membro kaj kunlaboranto. Kapablaj Esperantistoj malofte havas ekstran tempon en kiu ili povas esti idealismaj. Sed ni distingi la du rolojn en propagando — kiu mastras la lingvon, tiu parolu pri lernado de la lingvo; kiu estas idealoplena sed ne kapabla uzi Esperanton, tiu

parolu pri la idealoj.

(5) Ni devas klare distingi inter verkoj/informiloj/bultenoj preparataj por pripropagandi Esperanton, kaj verkoj/gazetoj kc. preparataj por normala uzado de Esperanto.

Mi povas menciigi ekzemplojn de kiel fari tion:

TEJO (Tutmonda Junulara Esperantista Organizo) eldonas *du* gazetojn. Unu, *Kontakto*, celas lernantojn, kaj ĝiaj artikoloj estas verkataj per “facila” lingvaĵo — t.e. uzanta ne-multajn vortojn. En la listo de la enhavo de ĉiu numero oni indikas la gradon de lingva malfacileco de ĉiu artikolo. La artikoloj en *Kontakto* estas tre kulturinformaj kaj ofte interesaj, do la lernanto ja havas legindajn artikolojn malgraŭ la simpligita lingvaĵo. Laŭ karaktero kaj aspekto ĝi tre taŭgas por junaj gimnazianoj kaj maturaj elementlernejanoj.

TEJO ankaŭ eldonas dumonatan gazeton *tejo-TUTMONDE* — multe malpli luksan, sed kun artikoloj por spertaj Esperantouzantoj. Ĝi plejparte celas la malpli junajn membrojn de TEJO. (Oni memoru ke membroj de TEJO povas esti ĝis-30-jaraĝaj.)

En Aŭstralio iom simila situacio ekzistas, neplanite. La regionaj bultenoj (*La Nigra Cigno*, *Telopeo*, *Tereno*, la nova *El Dormo*), la porjunulara *Luka Bulteno*, kaj la tre meritoplena kvaronjara *Your Esperanto Bulletin* enhavas relative simple verkitaĵajn artikolojn kiuj bone taŭgas por lernantoj. Tial *La Aŭstralio Esperantisto* povas dediĉi sin al lingvonivelo celanta kompetentajn Esperantolegantojn, dum ĝia “angla-lingva suplemento” celas servi kiel

propagandilo transdoninda al "inter-
utoj". La enhavo de TAE intencas esti
ne nur lingve altnivela kaj interesa por
Esperanto-legantoj sed aldone ankaŭ
esti kvazaŭ-karoto antaŭ la azeno,
logante al pli alta lingvonivelo kiu ja
povas esti ia modelo imitinda kaj
alstrebinda.

(5) Laste: En niaj propagandiloj ni
devas prezenti, sen bezono blagi, "tri-
umfojn" kaj valorojn de Esperanto kaj
de la Esperanto-movado kiuj ne nur

estas veraj, sed ankaŭ havas ian impon-
valoron. Ili ja ekzistas, ni bezonas ilin
nur elserĉi. Ekzemple, iam la apero en
Esperanto de la libro de Thor Heyerdahl
Kon-Tiki estis tre bona propagandilo —
ne nur pro sia luksa aspekto, sed ĉar ĝi
estis eldonita antaŭ ol aperis angla-
lingva traduko. Nuntempe originalaj
informoj el USSR povas imponi, ĉar la
ordinara "surstratulo" ne renkontas tion
anglalingve. Morgaŭ, venontjare ... io
alia estos pritrumpetinda. □

SUR LA SPUROJ DE ERNEST MAGUIRE

Ni sukcesis trovi kelkajn informetojn
pri nia mistera biciklisto. Ray Ross
atentigas ke sur paĝo 27 de *Esperanto en
Aŭstralio* estas dirite rilate al 1928:

"Vizitis al [Brisbana Esperanto-Soci-
eto] ... Ernest Maguire (biciklisto kiu
rajdis el Perto),..."

Ray informas ke ankaŭ en *Historio de
la Brisbana Societo* aperas, ĉe la jaro
1928: "Interesa vizitanto dum la jaro
estis Ernest Maguire, kiu veturas ĉirkaŭ
la mondo per biciklo".

Letero de Ernest Maguire, el Mackay,
18/4/28, al Elizabeth Carrick, Sekre-
tariino de la Brisbana Esperanto Soci-
eto, estas konservata. La letero tekstas:

"Alvenis ĉi tiun urbon antaŭ unu
semajno, konatiĝis kun la Sekretario de
la Radio Klubo kiu tre interesiĝas pri
nia afero. Sekvate de tio mi donis
paroladon antaŭ la ĉeestantaro de la
Radio Klubo la proksiman kunvenon.

"Post la parolado mi montris ekzem-
plojn facilajn per nigra tabulo. Pluposte
S-ro Cole ano de Radio Klubo favore

parolis pri Esperanto, fine petante ke iu
voĉdonu ke la lingvo estu akceptata kaj
grupo starigata. Tion konfirmis S-ro
Finnegan, kaj akceptita de S-ro Chivers,
ĉiuj anoj konsentis. Enfermata trovu
gazetartikolon kaj mi petas, se vi havus
la tempon liberan, skribu al S-ro Milne
— Milrose Motors (Secretary Radio
Club) Mackay). Morgaŭ mi forlasos
Mackay kaj intencas resti ĉe Bowen,
aŭdinte ke S-ino Kent scipovas la
lingvon." [Mi esperas ke mi ĝuste
deĉifris la skribon. La eraroj estas en la
originalo. — Red.]

Ĵurnalpeceto, sen indiko pri la dato,
inkludita en la letero anoncas "A lecture
on Esperanto will be given in Milrose
Motories' old premises, Brisbane-street,
at 8 o'clock to-night, Tuesday, under the
auspices of the Mackay Radio Club. All
interested are invited to attend.

Mr ERNEST MAGUIRE,
Lecturer.
A.B. MILNE,
Secretary."

28-a AŬSTRALIA KAJ 57-a NOV-ZELANDA ESPERANTO-KONGRESO

Kongresa Temo
raportas RALPH HARRY

Je la sugesto de Margaret Chaldecott, oni decidis, ke la temo de nia venonta kongreso estos: *Ekologio — La alia verda movado*.

La programo antaŭvidas prelegojn kongrestemajn vendredon la 17-an de januaro, matene, kaj invititajn parolantojn posttagmeze, je la 1400-a, inter ili eble ankaŭ paroladoj pri la temo.

La temo estas multaspekta. La Konferenco de Unuiĝintaj Nacioj, kiu okazos en Brazilo en Julio 1991, pri *La Medio kaj Disvolviĝo*, havos sep sektorojn:

- (1) Protektado de la atmosfero, konservado de la ozontavolo, prevento de la varmdoma efekto, translima aerpoluado (acida pluvo, radioaktiveco)
- (2) Protektado de la kvalito kaj fontoj de pura dolĉa akvo
- (3) Protektado de la oceanoj kaj marbordoj kontraŭ poluado el riveroj kaj pro forĵetaĵoj el ŝipoj; protektado de la animalspecioj en la maro
- (4) Protektado kaj administrado de grundriĉaĵoj, dezertigo, konservado de arbaroj, konservado de la diverseco de specioj — insektoj, bestoj, birdoj, plantoj — saligo de grundo kaj akvo
- (5) Administrado de bioteknologio (genetika manipulado) en maniero taŭga por la medio
- (6) Administrado de rubaĵo, precipe danĝera rubo, reuzado de materi-

aloj

- (7) Protektado de aliaj kondiĉoj por homa sano, loĝado, kaj labor-medio. Kresko de la tutmondaj loĝantaro-problemoj.

Mi kredas, ke Esperanto povas helpi sur ĉiuj tiuj kampoj. Ĝi povas:

- Ebligi al la popoloj lerni, ekzemple per *Monato*, pri la diversaj aspektoj de la minaco al la medio, kaj pri la neceso de solidareco por forigi la minacon
- Ebligi al la popoloj informiĝi pri la pasinta kaj nuna agado de registaroj kaj ne-registaraj organizoj, naciaj kaj internaciaj
- Ebligi al Esperantistoj en Aŭstralio kaj Nov-Zelando informi Esperantistojn en aliaj landoj pri problemoj kaj atingoj
- Helpi al internaciaj ne-registaraj organizoj informi la publikon pri decidoj, interkonsentoj ktp. Ekzemple ni povus disvastigi la tekston de la proponata *Tutmonda Ĉarto pri la Medio*.

Se iu paroprenonto en la Kongreso ŝatus prepari sin por la diskutado mi akiris materialojn el *Monato*, Unuiĝintaj Nacioj, la Aŭstralio Registaro, kaj aliaj fontoj. Skribu al mi, indikante la parton aŭ sektoron pri kiu vi ŝatus informiĝi:

Ralph Harry, 319 Bayview Gardens,
36-42 Cabbage Tree Road, Bayview
NSW 2104, Aŭstralio.

□

RECENZOJ

Anatomia Nomenklatur priverkas RALPH HARRY

Anatomia Nomenklatur, de Huang Ying, Li Kexi kaj André Albault. Ĉina Esperanto-Eldonejo, Beijing, 1989. 697p.

La Biblioteko de AEA ricevis, donace de D-ro Somogyi de Okcident-Aŭstralio, ekzempleron de ĉi tiu rimarkinda terminaro, kiu donas la anatomian nomenklaturon en la latina, angla, franca, esperanta kaj ĉina lingvoj. Ĝi estas valora aldono al niaj terminaroj. Ĝis nun ni posedis, sur la medicina kampo, nur *Esperanta Teknika Medicina Vortaro* verkitan de Maurice Briquet kaj eldonitan de *Internacia Medicina Revuo* en Bruselo en 1932.

Mi ne kompetentas prijuĝi la teknikan enhavon de la terminaro. Ĝi estas bazita sur la kvina eldono de *Nomina Anatomica*, kaj Li Kexi instruas Latinon kaj Esperanton. Huang Ying estas Direktoro kaj Profesoro de la Laboratorio de Anatomio en la Dua Milita Medicina Universitato de la Ĉina Popola Liberiga Armeo. D-ro Albault estas fame konata oftalmologo kaj prezidanto de la Akademio de Esperanto. Do, oni povas fidi al la latina, ĉina, esperanta kaj franca tekstoj. Estas bona indekso en ĉiu lingvo.

Mia nura dubo estas pri la kvalito de la angla terminaro, ĉar la angla teksto de la antaŭparolo, kaj de la enkonduko, estas en malpli ol perfekta traduko... "with the entries contrasted each"... "It will be also good for the collection by a library"... "This is the

good wish and yearning of mankind"... "extracted principally from Latin, with loans [...] from German... a language rich and with delicate senses"... "Mr. Li had already proposed new undertakings from Latin"... "We should conquer" ["we had to overcome"]... "not confusable in the international language"... ktp. Estas ankaŭ kelkaj preteraroj en tiuj rubrikoj. Eble la terminoj estas pli bonaj.

Mi esperas, ke specialistaj kuracistoj kaj anatomoj atentigos la aŭtorojn kaj la eldoniston pri preteraroj kaj, se ili ekzistas, teknikaj eraroj. Dumtempe la esperanta komunumo estu dankema, ke niaj ĉinaj amikoj faras tiel bonan laboron sur la terminara kampo. □

Kiu Posedas Danion? recenzas Marcel Leereveld

Kiu Posedas Danion? de Lennart Weber, tr. Betty Larsen. Kopenhago: Dana Lab. Esp.-Asocio, 1989. 46p. Prezo: 20 danaj kronoj (=proks. \$4). Mendu de Dana LEA, Edvard Griegs Gade 18, DK-2100 Kopenhago, Danio.

La nuna tempo estas laŭdata pri la granda kvanto da informoj ade enpumpataj en nin de la diversaj informaj-dissendistoj: gazetoj, ĵurnaloj, radiofonio, televido. Oni parolas pri "informaj-abundo", kiun oni anstataŭe povus nomi "informajinundo". Tamen estas tri kazoj de manko de tiu inundo: 1^a: ne la ricevantoj, sed la liverantoj de la informoj decidas kiujn (tamen multajn) elekti por ni el la grandega

ESPERANTO HELPS SOLVE GLOBAL PROBLEMS

AUSTRALIAN CONFERENCE ON THE ENVIRONMENT

reported by RALPH HARRY

Six Australian Esperantists, from Canberra, Melbourne, Perth and Sydney, participated in the Conference "Global Solutions for Global Problems" organised by the United Nations Association of Australia and held in Canberra 13-15 September 1991.

The Conference dealt with Conflict Resolution, Peacekeeping, Status of Women, the Environment, and Human Rights. Speakers included Richard Walsh, Chairman of the Australian Commission for UNESCO, the Hon. Barry Jones, Senator Robert Hill (opposition spokesman on Foreign Affairs), Hon. Fred Chaney (opposition spokesman on the environment) and officials of the Department of Foreign Affairs and Trade and other government bodies.

The Australian Esperanto Association has, in recent months, drawn attention through *Unity*, the magazine of UNAA, to the role of Esperanto in international communication. Letters, an information column and a translation from *Monato*, the monthly news magazine, have been published. There was, as a result, much interest at the Conference in the evolution of Esperanto, its present capacity for travel and contacts, its potential for international law, its culture and the place

of women in the Esperanto movement.

The role of Esperanto came to particular attention in the seminar on the environment, which reviewed steps to prepare an Australian report to the World Summit on the environment and development to be held in Rio de Janeiro in June 1992.

Dr Peter Ellyard, former Director of the Australian Commission for the Future and currently chairman of the Commission for the United Nations Environment Program in Australia gave one of the keynote addresses. He stressed the need for less talk of problems and more emphasis on a positive program for the attainment of a world society in which air, water and land have been restored to good condition and resources are used on a clean and sustainable basis. The achievement of such a program, he said, required the best possible communication between governments, nongovernmental organisations and individuals in all countries. In this the international language, Esperanto, could play an important part.

Dr Ralph Harry, former Australian Ambassador to the United Nations, agreed with Dr Ellyard. He stressed the need for all peoples to understand the need for cooperation in

keeping the home of humanity clean. He recalled the efforts made through the Convention on the Law of the Sea, which he had helped to negotiate, to preserve the marine environment, to protect rare marine mammals and to ensure sustainable fisheries. He stressed the need for a common approach to nonrenewable resources like petroleum and minerals. Esperanto had been a useful medium for informing members of

the global village and could play a part in negotiation of treaties and preparation of texts with agreed interpretation.

A number of organisations offered to provide information to be translated into Esperanto for international dissemination and for participants in the Congress of the Australian and New Zealand Esperanto Associations in Sydney in January 1992. □

INTERNATIONAL ESPERANTO CONGRESS IN NORWAY 1991

reported by IDYSS ENIHOVICI

Some 2300 Esperantists from 60 nations took part in the 76th International Congress in Bergen, Norway, the land of fjords and charming landscapes, a country known for its rich historical traditions and culture.

One of the most famous buildings in Bergen is the Grieg Concert Hall dedicated to the composer. Congress members were fortunate and proud to attend the eight day congress in this hall in a joyous atmosphere. The tone was imposing, solemn, there was a heart-felt feeling of being one big family. Spontaneous embraces and kisses were a true emotional experience. Although the concert hall was packed, the congress began with dignity and joy.

In the air there was to be heard the sound of hope as the voices of the representatives of the many national associations were heard as they brought greetings and good wishes for almost two hours. Our representative, Justice Kep Enderby, spoke for Australia.

I met many Australian Esperantists at the congress, including our President, Kep Enderby, and his charming wife Dorothy, who embraced and kissed me. I quite forgot the long, tedious air trip to get there and my mood was transformed. There was something magic in the air and all of the unpleasantnesses of travel abruptly disappeared. All the members contributed to our joyful meeting.

After studying carefully the congress program I was delighted with the choice of topics and lectures. There were many lectures taking place at the same time, and it was difficult to decide which to attend. They were held in various rooms located quite distant from one another. Since the program was bountiful and rich, a lot of time was needed to reach the various halls.

The largest group came from Poland, 350 of them, staying in a vast dormitory. I visited them and admired their enthusiasm. They slept on the floor, side by side in difficult conditions but happy to take part in the congress. They all laughed and joked about the conditions. In my first class hotel I heard no laughter. The Polish Esperantists had travelled for days and nights in difficult conditions but had triumphantly reached their destination. The Poles' experiences certainly gave inspiration to many of us.

The lectures and entertainment evenings were very pleasurable and instructive. Ibsen's *The Dolls' House* was beautifully presented in Esperanto by professional actors. The international choir of 200 voices from many nations made a deep impression on the audience.

Twice I visited the children's congress and was charmed by the children who had been speaking Esperanto since birth. There were 42 children aged 6-14. I brought them

gifts from Australia, with a kangaroo and koala, and greetings taped for them by a school in Darlington WA. I was promised a tape of the children's congress, and look forward to receiving it. The children put on a special program for the congress members and it was a joy to hear the voices from so many distant countries as they spoke Esperanto while playing together. Among the children was six year old Tali. She had come from Israel with her parents. When I asked her how long she had been learning Esperanto she held up six fingers. She was a charming girl. She gave me drawings which I have donated to Don Hughes' class in Darlington WA.

During a meeting of patrons of TEJO (World Esperantist Youth Organisation) I spoke of the foundation which I had set up. They were very pleased. I promised that an Australian representative would take part in the TEJO congress in Montreal next year.

On the way back home I visited a student of mine from last year, Veni, who now plans to teach Esperanto in Singapore. It was a pleasure for me to join the Esperanto group there.

The Bergen congress inspired me so much that I am already preparing to take part in next year's 77th International Esperanto Congress in Vienna.

(Translated from *La Nigra Cigno*
October 1991, Perth.) □

WINDOW ON THE WORLD

China: A new videotape titled *Ĉina Masaĝo* — traditional therapeutic Chinese massage is available from the Chinese monthly magazine *El Popola Ĉinio* @ US\$80. It is reputed to be of value in the treatment of dislocated joints, twisted neck, nervous headache, colds, vomiting, bone ailments and other internal illnesses. Orders may be sent to Ĉina Esperanto-Ligo, P.O. Box 77, Beijing, China.

The Fifth Pacific Congress of Esperanto is to be held in Qingdao, China, 17-22 August 1992, at the Huanghai Hotel. Its theme will be "Collaboration and Progress in the Pacific Region". The mayor of Qingdao, a city of six million people, has formally invited the Congress. Qingdao is 5000 years old and located close to Qufu, the home of Confucius and listed by UNESCO in the World Heritage series. Numerous excursions are scheduled before and after the Congress. Details will be available from the Libroservo of the Australian Esperanto-Association.

Korea: The Korean Esperanto Association has formally invited the 79th Universal Esperanto Congress to Seoul in 1994.

The "Universal Language": According to an article in the Queensland Esperanto bulletin *Tereno*, two asteroids have officially been named Esperanto and Zamenhof respectively. (Dr L.L. Zamenhof was the creator of Esperanto in 1887.)

[Perhaps the mayor of Alpha Centauri will invite the 1995 Universal Esperanto Congress to an asteroid in his system? — ed.]

U.S.A.: An intensive summer Esperanto course was held 12-17 August at the University of Hartford, Ct, taught by Prof. John Wells, of the University of London, Prof. William Orr, of Hofstra University (N.Y.), and Dr Humphrey Tonkin, president of the University of Hartford.

An Esperantist co-operative titled the "Esperanto Oasis" has been incorporated in — you guessed it — California, headed by the one-time mayor of Garden Grove CA. The intention is to make the oasis (8 hectares, 222 km north-east of Los Angeles) an international educational and cultural centre.

amaso da informajoj havebla; 2^a: en la diktatorecaj landoj, kiuj ja formas la plimulton, la informado estas eĉ tre unuflanka, kaj sufiĉa "informajlibereco" tie grave man-kas; 3^a: la ĝenerala publiko, eĉ en niaj t.n. demokrataj landoj, tre malmulte ricevas informojn pri la privataj agado, riĉego kaj potenco ekonomia (kaj tial ankaŭ politika) de la "kapitalistegoj", la posedantoj de grandaj konzernoj kaj, kvankam malpli potencaj, la direktoroj de financaj kompanioj. Pro tiu manko de informado la socio malhavas la demokratian kritikpovon kiun ĝi havas pri ĉiuj aliaj partoj de la socia vivo, kiel pri politikistoj, registaroj, kaj la konzernoj mem.

La ĉi tie recenzata libro malgranda klare, detale kaj ne partiopolitike informas nin pri tiuj kapitalpotenculoj en Danio, pri iliaj privataj kaj aktivaj kapitaloj, kaj pri iliaj respektivaj influoj en la diversaj kompanioj. Sendube simila libro ekzistas pri Aŭstralio, sed ni ĝenerale ne aŭdas multe pri la afero. Kaj ĝi certe ankoraŭ ne ekzistas en Esperanto.

Kontraŭe al la utila kaj objektiva informemo de ĉi tiu libro, precipe por danoj (kiuj cetere povas legi ĝin en la dana) kaj por alilandanoj kiuj deziras ekhavi ideojn por samspeca libro por la landoj siaj, la lingvo uzata havas tro da eraroj por legi ĝin kun plezuro. En la plejmulto de la kazoj la signifo estas tamen klara: do se al vi gravas nur la enhavo kaj ne la multaj eraroj, legu ĝin.

La libro konsistas el la ĉefparto de la verkinto (kun multaj listoj), de marksismema antaŭparolo (ne indikita kiel tio) de Helge Andersen, kaj de "Antaŭvorto" de la tradukinto. Kvankam nur unu tradukisto estas menciita, la dupaĝa antaŭ-

parolo de Andersen havas almenaŭ duoble pli da (plejparte gramatikaj) eraroj ol la ĉefverko, dum en la unupaĝa enkonduko de la tradukinto estas nur unu-du eraroj. Tre stranga fenomeno: apenaŭ du eraroj (krom kelkaj enhavostrangaĵoj) en la enkonduko de la tradukisto, multaj eraroj en la traduko de la libro, kaj multegaj eraroj en la traduko de la antaŭparolo.

La libro estas tre utila se vi bezonas erarekzercaĵojn por viaj lecionaranoj, sed preskaŭ tute mankas nenecesaj neologismoj. □

Ĉernobil

recenzas Donald Broadribb

Ĉernobil, de Jurij Ŝĉerbak. Tr. Elena Ŝevĉenko kaj Aleksej Ĵuravljov, red. Aleksandr Ŝevĉenko kaj Dmitrij Perevalov. Moskvo: Eldonejo Progreso, 1990. 398p., broŝurita. Prezo ne indikita. Speciale mendenda.

Timiga dokumentaro kompilita kaj prikomentita de kuracisto/romanisto.

La aŭtoro karakterizas sian verkon kiel "dokumentan novelon" — kvankam ne estas klare kiu parto estas la "novelo"; sed la aŭtoro ŝajne celas indiki per tiu vorto ke temas pri historia studo kaj ne fikcio, iom stranga uzo de la vorto.

Se okcidentanoj ankoraŭ ne komprenas kial kaj kiel la Sovetia popolo povis sin turni tiel radikale kaj sovaĝe kontraŭ la estintan burokrataron kaj Komunistan Partion, kaj kial la individuaj respublikoj postulas sendependecon, ĉi tiu libro tre bone helpas la komprenon.

En 1983 oni ekfunkciigis kvar

nuklereaktorojn ĉe Ĉernobil, por produkti elektrenergion. Pluraj sciencistoj sciis kaj avertis ke pro la manko de adekvata scienca scio eksplodo estos neevitabla, kvankam ne eblis aŭguri kiam, ĉu post semajnoj, ĉu post jardekoj. La 26an de aprilo 1986 reaktoro numero 4 eksplodis.

Ĉernobil estis katastrofo kun amaso da kaŭzoj. Difektita konstruado de la nukleaj reaktoroj, manko de elprovoj, malsaĝe planita kaj senrespondece plenumita eksperimento, decidoj faritaj de burokratoj tute sen scienca scio kaj sen konsiloj de sciencistoj, funkciigantoj de la reaktoro sen kompreno pri la naturo kaj strukturo de la reaktoro, burokrata komplikajaro kiu necesigis tagojn por ke decido estu farebla kiun necesis fari jam dum nur kelkaj sekundoj, koruptaj Partiooficialuloj ... Senfinas la listo.

La libro konsistas el amaso da intervjuoj kun personoj rilatintaj al la reaktoreksplodo. Pluraj el ili jam mortis kaj tiuj intervjuoj estas la solaj objektivaj dokumentoj el kiuj eblas fari konkludojn. Unu bravulo kompilis taglibron en kiu li notis ĉiun eventon dum ĝi okazis.

Neniu sola kaŭzo de la katastrofo ekzistas. Precize kio okazis estas necerta. Raportoj de la ĉeestintoj kaj partoprenintoj kontraŭas unuj la aliajn. Sed solide fundamentitaj estas kelkaj konkludoj: ke pluraj personoj sciis ke la reaktoroj ĉe Ĉernobil estis danĝeraj kaj tion raportis al la oficialularo en Moskvo, sed tiu oficialularo rifuzis kredi. Ja la konstruistoj certigis al ili ke la reaktoroj estis plene sendanĝeraj negrave kia akcidento okazus.

La redaktoro de regiona ĵurnalo, juna

virino kun stabo de du raportistinoj, priverkis la fifuŝkonstruadon dum oni konstruis la reaktorojn ĉe Ĉernobil, sed eldoni la raportojn la loka estraro ne permesis...

Ĉu nova eksplodo povus okazi, ĉe la aliaj tri reaktoroj en Ĉernobil, ĉe aliaj reaktoroj en USSR, ĉe reaktoroj en aliaj landoj? La sciencistoj konsultitaj de la aŭtoro diras ke jes.

Kvankam ĉi tiu libro estis eldonita antaŭ pli ol unu jaro, la aŭtoro jam tiam timis ĉar la reaktorojn direktas ne scienclularo de Ukrainio, kie situas la reaktoroj de Ĉernobil kaj multaj aliaj, sed burokratoj en Moskvo. Nun post la diserigo de USSR, ni rajtas demandi al ni, ĉu nun efektive ekzistas personoj kiuj respondecas pri la sendanĝerigo de la reaktoroj.

La aŭtoro limigas sian kritikadon al la socio de USSR kaj la tiea misagado. Sed multo dirita de li egale valoras por aliaj landoj. Kiel socihistoria dokumentego, ĉi tiu libro tre valoras.

Eble estas dezirinde aldoni kelkajn komentojn pri la karaktero de la traduko. Enestas multaj preseraroj, kaj ĝi ne estas lingvuze laŭdinda. Min krome ĝenis la ofta uzado de "ĝis" kun la signifo "antaŭ" kiu ofte cerbumigas la leganton. Eble mi ne rajtas malaprobi la nuntempe tre disvastigitan uzon de la verbo "dividi" kun la senco "partopreni", stranga idiotismo ne specife rusa. Adverbo modifanta substantivon estas neĝusta, ekz. la tre ofta frazo "Tio estis bone". Kaj min plurfoje mirigis ke oni uzas "hejtajon" por funkciigi helikopterojn kc., malfeliĉa klopodo esprimi la sencon de la anglalingva vorto "fuel". □

FELIĈAJ MEMOROJ de Eddie Hearne

Maljuneco havas siajn malfacilaĵojn, tamen, se oni rigardas al la estinto, ni povas revivi multajn feliĉajn spertojn.

Frue en 1964 kun mia edzino Vena mi iris al Britio. Naskite en Skotlando, mi iris al Kvinslando en 1910 kiam mi estis 10-jara. Ofte mi pensis ke estus mirinda ferio se mi irus kun Vena al la lando de mia naskiĝo. Nun venas la oportuno.

Laŭ multaj homoj ni estis maljunuloj, je 63 kaj 64. Tamen ni estis aktivaj arbarmarŝantoj dum la plejparto de niaj vivoj.

En Britio ni kutime uzis "Porjunulajn Gastejojn" dum niaj vagoj. Junio trovis nin antaŭ tre impona konstruaĵo, Auchenennan Kastelo. Tri-etaĝa, kun belaj turetoj. La enirejo estis proktetata de bele skulptita arkaĵo kaj kontraŭe estis fonto kun granda kupra aglo. Ĉirkaŭe estis malalta ŝtona muro kun skulptitaj ornamaĵoj ĉiujn dek metrojn.

Ni eniris kaj aranĝis ke ni restu tiun nokton. Poste ni grimpis imponan ŝtuparon al la porvirina etaĝo. Mi pluiris al la porvira etaĝo, la dua, kaj eniris la dormejon kie mi elektis unu el la litoj. Ĝi havis kelkajn lankovrilojn kaj kapkusenon. Mi eliris mian propran katunan dormsakon. Ĝi havis lokon por enmeti la kapkusenon kaj etendaĵon por kovri la lankovrilon, tre simpla kaj higiena.

Interne estis balkono ĉe la unua etaĝo. Ĉe nia, dua, etaĝo, estis rondaj malfermaĵoj kaj mi povis rigardi la tre imponan vidaĵon. Aperta de la fundo ĝis la bela plafono, la aspekto de la ĉefa

salono estis inspira. Kontraŭ mi, ĉe la muro, mi vidis kelkajn inajn statuojn. Ĉe unu fino estis impona skribaĵo "Paco estu kun ĉiuj, kiuj sub ĉi tiu tegmento restas".

Post simpla manĝo ni sidis en la "komuna" ĉambro kie mi skribis kaj elektis kion fari la proksiman tagon. Ekstere, kaj for je nelonga distanco, estis Lago Lomond. Iom maldekstre, Ben Lomond klare elstaris. Mi tre deziris grimpi ĝin la sekvontan tagon. Eĉ je la deka horo estis klarlume.

Frue en la mateno mi eliris al la banejo, nur malvarma akvo por mi sed tio ne estis ĝeno. La virinoj havis varman akvon. Mi ĵus atingis la kuirejon kiam Vena venis. Ni ĉiam preparis niajn proprajn matenmanĝojn en la komunaj kuirejoj. Tie estis gas-hejtiloj kaj kuiriloj. Kiel kutime ni estis la unuaj elirantoj kaj ĝuis pacon antaŭ ol la junuloj alvenis.

Iom nevolonte, ni lasis tiun belan konstruaĵon kaj marŝis unu mejlon por trafi buson. Ĝi iris laŭ la bordo de Lago Lomond al Loss. Defie, ni devis marŝi 3 1/2 mejlojn al loko kie malgranda pramo povos transirigi nin al Rowendennan Gastejo. Ni lasis la buson je 9.30. La foriro de la pramo estas je 10.20 kaj mi iom dubis, sed ni marŝis kiel eble plej rapide kaj finfine rimarkis, tra la arboj, motorboaton. La gvidisto vidis nin kaj atendis. Do, kun plenaj pakaĵoj ni marŝis la 3 1/2 mejlojn en 55 minutoj. Ni ja estis sanegaj. La boatisto bonvenigis nin, liajn nurajn pasaĝerojn.

Ĉe la nova gastejo ni lasis la plej-

multon de niaj pakaĵoj. Mi surportis la pakaĵojn de Vena kun tagmez-maĝo kaj pluv-kovriloj. Ni komencis grimpi la ne tre krutan vojetojn. Duonvoje, ni renkontis nekonatan homon kaj salutis lin. Li balbutis: "Zorgu, estas danĝera ŝafotie". Ni aspektis solenvizaĝaj kaj dankis lin, poste ni povis ridi. Dum ni marŝadis tra Britio ni renkontis 3-4 similajn homojn. Venis la tempo kiam ni povis vidi ĝis la supro. Sed Vena laciĝis. Antaŭ kelkaj jaroj mi preskaŭ perdis Venan. Pro malbona ulcero, oni devis fortranĉi la plejgrandan parton de ŝia stomako. Nun ŝi estis tute sana, tamen ofte perdis energion. Kontraŭ tio mi ĉiam portis Kitkats kaj fruktonukso-ĉokoladon. Post kvaronhora ripozo Vena saltis al siaj piedoj kaj mi sekvis ŝin, kantante, inter ekspiroj, "By yon bonnie banks and by yon bonnie braes, where the sun shines bright on Loch Lomond". Ni estis feliĉaj kiel veraj junuloj.

Finfine ni atingis la supron kie ni trovis belan pejzaĝon ĉie. Kelkaj aliaj lagoj; unu, "Lago Long", estis tre proksima al Lomond. Oni diras ke la vikingoj trenis siajn boatojn al Lomond

por ataki la ĉirkaŭajn loĝantojn. Malvarma vento blovis kaj, post fotografado, ni malsupreniris iom al granda roko kiu ŝirmis nin. Kun la roko ĉe niaj dorsoj, kaj tuko sur niaj kruroj, mi eliris nian termoson. Ĉiam, en la mateno, mi plenigis ĝin per bolanta akvo kaj trovas ke ĝi faras bonan teon.

Ĉe niaj piedoj la deklivo falis al la lago kaj nia gastejo estis tre eta ĉe la rando. Kiom ni ĝuis tiun tagmanĝon! Dum tio, du nuboj venis kaj nin trafis mallonga falo de "sagua" neĝo. Ni estis bone kovritaj kaj ŝirmataj de la roko, do la falo ne ĝenis nin.

Ben Lomond ne estas tre kruta laŭ la altaĵrando kie ni grimpis kaj ni estis kontentaj iri malrapide al la Rowendennan Gastejo, tute kontentaj pri la tago.

Ni ĝuis vespermanĝon kun rigardo al la tre apuda lago Lomond. Sentante min iom varma, mi malfermis fenestron apud ni, sed la nekonata viro venis de kontraŭe kaj fermis ĝin ion murmurante. Ni diris nenion sed ridetis.

Ni ofte diris dum niaj vagoj: "Kiel bonŝancaj ni estas". □

FAVORPREZA FLUGO AL LA UK EN VIENO 1992

Lufthansa akceptis doni tre favoran flugprezon por grupo da partoprenantoj en la Universala Kongreso en Vieno, Julio 1992. La prezo el Brisbano, Sidnejo, Melburno, kaj Adelajdo estos \$2390 por ir-reven-bileto por persono en grupo ironta al la Kongreso. Speciala aranĝo kun Qantas ebligas ankaŭ favoran prezon por flugontoj el Perto kaj Hobarto. Se la grupo konsistos

el almenaŭ 20 personoj, senpaga bileto haveblos por la grupgvidanto. Post la Kongreso, flugo al Londono aŭ pluraj aliaj eŭropaj adresoj estos havebla sen ekstra pago. Kiu interesiĝas pri la speciale favora flugprezo, tiu bonvolu kontakti la sekretariojn de AEA. Espereble estos ankaŭ oportuno dum la AEA-NZEA kongreso en januaro diskuti la formigon de grupo. □

KIU DIRIS TION?

CITAĴKVIZO 7
kompilita de RALPH HARRY

Jen kelkaj eminentuloj, kiuj diris ion pri regnoj kaj respublikoj, reĝoj kaj prezidentoj. Penu parigi la personon kun la citaĵo. La solvo aperas sur paĝo 27.

(a) Dante Alighieri	(g) Thomas Jones
(b) D.W. Brogan	(ĝ) Georgo la Kvina de Anglio
(c) Edmund Burke	(h) H.S. Truman, Prezidento de Usono
(ĉ) Sir William Blackstone	(ĥ) Jonathan Swift
(d) Reĝino Elizabeta la Unua	(i) Sofoklo
(e) Bertrand de Jouvenal	(j) L.L. Zamenhof
(f) Napoleono la Unua	(ĵ) Thomas Paine

1. Nia ŝtata ŝipo, al kiu pasintaj ŝtormoj minacis detruon, fine alvenis sekure al la haveno.

2. Princo, la momenton kiam li estas kronita, estas malavara, kuraĝa, justa kaj saĝa, kaj tia restas ĝis sia morto.

3. Mi havas la korpon de malforta kaj febla virino, sed mi havas la koron kaj stomakon de reĝo.

4. La homa familio pli proksimiĝas al Dio se ĝin regas unu princo.

5. Malnovaj institucioj same kiel malnovaj botoj estas pli komfortaj ol novaj.

6. La angla monarko havas povon esprimi kaj reprezenti la nacian emocion, kiu estas eble super racia klarigo.

7. Por ke ia regno estu forta estas necese, ke ĉiu regnanto sciu, ke li neniam dependas de la kapricoj de tiu aŭ alia persono.

8. Hereda reganto estas same malkonsekvenca kiel hereda aŭtoro.

9. Monarkioj, kvankam egoistaj laŭ naturo, akiras socian karakteron; demokratioj, kvankam sociaj laŭ naturo, stimulas memservadon.

10. Konante la malfacilaĵojn de limigita monarko, mi dankas al la Ĉielo, ke mi ne estas monarko kun absoluta povo.

11. La monarkio estas iluzio kiu bone funkcias.

12. Kiam oni diras, ke la reĝo estas bonulo, lia regperiodo estas malsukceso.

13. Esti Prezidento similas rajdi tigron. Oni devas daŭre rajdi aŭ oni estos glutita.

14. Ke la reĝo ne povas malbone fari estas necesa kaj fundamenta principo de la angla konstitucio.

Retrokomente

Parolas N. P. STEPANOV (MOSKVO)

Reage al la artikolo de Bernard Golden: "Ĉu Zamenhof estis pola kuracisto" (TAE N° 366, Marto-Aprilo 1991).

Laŭ mi, en la demando pravas kaj Cresswell kaj Hartley, kaj Wells, kaj A.A. Saharov (aŭtoro de *La Tuta Esperanto*) kaj P.G. Forster, kaj eĉ — parte — Bernard Golden mem. Certe, kaj sendube, L. Zamenhof estis judo laŭ naskiĝo, tamen lia naskiĝloko estis Pollando (do pro tio oni povas lin nomi poloj), kiu tiam estis parto de la konsisto de Rusio, aŭ la Rusia Imperio (do li ankaŭ estis rusiano). La plej taŭga maniero, ekzemple, kiam mi rakontas pri lia deveno en diversaj aŭditorioj, estas nome tiu supremeciita. Tamen (mi ne scias, kiel oni kutime faras en aliaj kulturoj) en nia (rusa, rusa) kulturo estas maldece marki/ nomi/signi ies profesion laŭ lia/ŝia genta deveno. Kutime, kaj tute konvene, en nia kulturo estas signi la profesion de iu homo laŭ ties loĝ- aŭ laborloko. Do, en niaj kondiĉoj, mi preferas signi L. Zamenhof-on kiel "varsovia okulisto" aŭ "varsovia kuracisto" ĉar li ja vivis kaj praktikis ĉefe en Varsovio. Pro tio, laŭ mi, tute pravas kaj Cresswell & Hartley, kaj Wells, k.a., kiam ili nomas lin "pola okulisto", ne detalante pri lia preciza loĝloko, aŭ eble kunigante lian nask- kaj loĝlokon. A.A. Saharov speciale klarigis, pro kio li nomis lin "rusa doktoro" — unue pro tio, ke tiu estas por eksterlandanoj, kiuj kutime ne diferencigas diversajn popolojn en nia lando (tiam: Ruslando) kaj kutime nomas ĉiujn per komuna termino "rusoj". Ankaŭ same li faris en ruslingvaj artikoloj: unue pro tio, ke lia plej ŝatata ideo estis disvastigi la lingvon tra la tuta lando kaj por tio li volis uzi tutnacion fieron pri la fakto, ke tiu ĉi grava kreaĵo — Lingvo Internacia Esperanto — ja estis kreita en nia lando — Rusio, Ruslando, kio

en antaŭrevolucia Rusio estis grava faktoro por subteno de ĉiuj movadoj, kreaĵoj, inventaĵoj. Kaj sendube la adjektivon "rusa" li uzis anstataŭ pli ĝustan "rusiano" (ruse: *rosijanin*). Krome, mi ne estas tiom klera en ekleziaj temoj, ŝajnas, ke kaj L. Zamenhof kaj lia patro M. Zamenhof estis i.n. *kreŝ-ĉjonyje jevrej* ("baptitaj judoj"), t.e. baptitaj en ortodoksan eklezion, kaj tiujn ĉi judojn oni (ĉu oficiale?) kalkulis kiel rusojn. Mi ripetas, ke pri tio lasta mi ne estas tiom certa.

Tamen, laŭ mi, S-ro B. Golden tute malpravas, kiam li opinias, ke "ĝi estas arlifiko por kaŝi la veron, por prisilenti lian judecon". Ĉi tie li faras tre disvastigitan eraron. Eĉ riskante esti kulpigita je antisemitismo, mi ne povas ne diri, ke ankoraŭ ekzistantan (jes) en nia lando antisemitismo oni povas klarigi per la fakto, ke hebreoj strebas ĉien enŝovi sian judecon. Kaj tiu ĉi trajto kiel reakcion ekvekas la malagrablan sintenon. Certe, ankoraŭ pravis L. Zamenhof, kiam li korektis LKK-on en Krakovo pri sia deveno; ĉi tie temis ne pri "loko" sed pri nacieco. I.a., en nia lando, kiam oni volas priskribi *eksteraĵon* de iu persono, oni kutime uzas adjektivon, rilatantan ties naciecon. Do, ekzemple, kiam oni priskribus iun studenton Zhou Enlai el Parizo, en rusa lingvo oni verkus jenon: "pariza studento Zh. Enlai" (kaj oni tuj komprenus, ke jen ĉindevena studento Zh. Enlai). Kaj se oni devus priskribi eksteraĵon de la studento, oni skribus tiam: "Antaŭ ni staris sufiĉe altstatura, juna ĉina studento kun okulvitroj" (ne grave, kie oni lin renkontis: ĉu en Parizo, ĉu en Londono). Jen kia estas diferenco pri uzo de naciec-nocioj en nia lando. (Ekzemplo: "Mi eniris apotekon; apotekisto estis malgranda malaltstatura maljuna hebreo en sterile pura blanka vesto...") □

CLARENCE STROCHNETTER 1938-1991

verkis Mac LeFevre

Clarence naskiĝis la 22an de septembro 1938 ĉe "Pyengana" en Tasmanio kaj pace mortis en Laŭncestono la 28an de aŭgusto 1991. Kripligate de muskol-distrofio ekde juneco li tamen faris vere rimarkindan vivon, ĉiam donante grandan servon al la popolo.

Pro ĉi tiuj siaj servoj, li estis honorita per la OAM (Medalo Ordeno de Aŭstralio) en 1979.

Sininstruita muzikisto, li ludis akordionon sed poste pro manko de fizikpovo li devis transiri al gitarludado. Li ankaŭ ludis buŝharmonikon kaj tamburon — speciale aranĝitajn por li por ke li estu unupersona radseĝul-muzikisto. Kiel kremon sur la kuko,* li bele kantis kaj en 1970 li registris sian propran diskon, sur kiu estis, kun aliaj, lia propra kantverko "'Neath the Old Willow Tree". Dum siaj lastaj ĉ. dek jaroj li ne plu povis ludi kaj kanti.

Je sia morto li estis Prezidanto de la Internacia Asocio de Kripligitoj (Aŭstralia sekcio) (Disabled Peoples International [Australia]). Li ankaŭ estis oficiala startigisto en la sporto Lignohakado, en nordorienta Tasmanio — al tiu posteno li donis siajn servojn dum 24 jaroj.

Clarence estis lerta kaj entuziasma Esperantisto. Leginte pri Esperanto en 1973, li tuj komencis kaj sukcesis ĝin lerni. Gajninte la Superan Diplomon

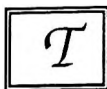
Kun Honoroj en 1976, li instruis kaj ankaŭ ekzamenis por la Elementa Diplomo. Li ĉeestis Kongresojn — Melburnan 1976, Laŭncestonan 1978 (LKK-ano), kaj Sidnejan (1980). Post tiam li fizike ne kapablis ĉeesti Kongresojn, sed li ĉiam restis lojala klubano en Laŭncestono kaj regule partoprenis en la semajn-kunvenoj — eĉ ĝis unu semajno antaŭ sia morto.

Clarence neniam plendis, sed anstataŭe estis ĉiam gaja, multe ĝuis ŝercojn, kaj pro ĉiuj liaj bonegaj trajtoj li estis tre honorita per granda nombro da personoj kiuj ĉeestis la funebroceremonion. Samkiel lia bonega edzino, Barbara, ni devas esti tre dankemaj pro lia amdonanta vivo kaj pro liaj servoj al ni ĉiuj. □

LIBROKATALOGO 1992

La nova *Librokatalogo 1992a* de la Libroservo de AEA estas jam dissendita, kun akompananta abonfolio. Se vi ne ricevis ekzempleron de la Libro-katalogo sed deziras ĝin, vi povas ricevi ĝin senpage de la Libroservo de AEA, PO Box 230, Matraville NSW 2036. Se vi ja ricevis ĝin sed deziras ekstra(j)n ekzemplero(j)n, vi povas mendi ilin de la Libroservo po \$2.00 plus \$1.00 por poŝtkosto. Atentu ke la eldono por Nov-Zelando iomete varias disde la aŭstralia eldono. □

* Anglalingva esprimo = speciale plaĉa kvazaŭaldono. — Red.

TABUAJ VORTOJ EN
ESPERANTORECENZAS
DONALD BROADRIBB

Tabuaj Vortoj en Esperanto de Hektor Alos kaj Kiril Velkov, red. Ljubomir Trifončovski. Vraca (Bulgario), 1991. 32p. Prezo: 6.60 gld. (=A\$4.50) plus sendkostoj, ĉe UEA.

Efektive tre valora leksikoneto en kiu la plejparto de la terminoj estas nek "tabuaj" nek maldecaj. Kiu serĉas la nomojn biologiajn, vulgaraĵojn, kaj slangajn de seksorganoj, ties eroj, kaj de seksumado, trovos ĝin utila. Krome enestas valoraj listoj de vortludoj, sinonimoj, metaforoj, kaj esprimoj. Pornografiaj, laŭ la vidpunkto de iuj, estas nur la lastaj paĝoj (26-32) kie troviĝas ses poemoj el jam eldonitaj kaj parte jam klasikaj erotikaĵoj esperantaj.

La plejparto de la terminoj estas bone elektita kaj difinita, kvankam oni povas demandi ĉu entute eblas apriorie krei slangajn vortojn. Uzantoj de ĉi tiu leksikoneto disopinios pri tio. Sed en Esperanto ankoraŭ mankas klasika erotika literaturo komparebla kun tiu de Chaucer aŭ Richard Burton (ne la aktoro sed la tradukinto de la *Arabaj Noktoj*), kiu servas kiel seksesprimfonto por anglalingvanoj. kaj ĉi tiu libreto povos utili kvazaŭ ia anstataŭanto.

Malpruduloj volonte posedos ĉi tiun verketon. Pruduloj sendube nomos ĝin pornografia.

Mi mem tre rekomendas ĝin. □

L

INGVA ANGULO

de ALAN TOWSEY

Wonder

Antaŭnelonge mi ie legis "Mi miras, ĉu ili ankoraŭ faras tion." La skribinto evidente volis traduki la anglan frazon: "I wonder whether..." La ĝusta esprimo estas: "Mi scivolas (Mi demandas min), ĉu..."

Miri signifas: senti impreson de surprizo pro io stranga, neatendita, nekutima, eksterordinara (*PIV*); *angle*: be amazed, astonished, surprised, marvel, be taken aback — "wonder" nur en tiu senco. Do: Ĉiuj miris pro liaj vortoj. Ni ne miru, se morgaŭ iu dubos, ĉu... Mi miras ekscii, ke... La legantoj ne miru, ke ili trovos tie la samajn erarojn.

Know

En alia gazeto mi legis: "Ĉu vi *konas*, kia estas X?" kaj iom poste: "Mi *konas* nenion pri tio." Tio devus esti: Ĉu vi *scias*, kia estas X? Mi *scias* nenion pri tio.

koni = be acquainted with; know (a person or some other material object). Do: konato = an acquaintance, rekoni = recognize. Ĉu vi *konas* lin/la urbon?

scii = to know (a fact, something abstract); know how to... Do: Mi *scias* la poemon parkere. Mi *scias*, ke li estas tie. Li ne *scias* legi/naĝi. (La lastan frazon oni povas ankaŭ traduki anglan per: "He *can't* read/swim." *Povi* enhavas la ideon de *fizika* kapableco: Kvantkam mi *scias* legi, mi ne povas legi la leteron ĉi tie, ĉar estas tro mallume. Li falis en la akvon, sed ne povis naĝi, ĉar lia kruro estis rompita. Rimarku ankaŭ: Li *scipovas* (paroli) Esperanton. □

LA SEPTAGA MURDENIGMO

RECENZAS
DONALD BROADRIBB

La Septaga Murdenigmo, de Ronald Cecil Gates. Antwerpen: Flandra Esperanto-Ligo kunlabore kun Aŭstralia Esperanto-Asocio, 1991. 75p. \$8.40 de la AEA Libroservo.

Jam de pluraj jaroj aperas en la Esperanto-literatura merkato abundaj krimroman(et)oj, preskaŭ ekskluzive de eŭropanoj. Sed se mi ne mismemoras, ĉi tiu estas la unua detektiv-romaneto en la aŭstralia originala Esperanto-literaturo. Ĝi pli ol bone kontrastas kun la eŭrop-esperantaj verkoj rilate al kvalito ĉiuspeca. Oni trovas ĝin bonaspekta, bele kvankam modeste presita, kun nur manpleno da komposteraroj kaj ĝenerale bone korektita lingouzo. Mi rimarkis aron da anglismoj kiuj iom agacas, tamen ili ne malfaciligas la komprenon — kaj, krome, estas multe malpli abundaj ol en la verkoj de neanglaparolantaj verkantoj aktualaj en la Esperanto-movado!

La rakonto mem estas relative simpla. Sur la tereno de aŭstralia universitato, situanta en la kamparo apud vilaĝo, oni ektrovas la kadavron de junulino, pri kiu unue nenio estas sciata. Sekurecificisto de la universitato kun la manpleno da policanoj de la vilaĝo sukcesas iom post iom trovi kiu estis la junulino, kial ŝi estis en la loko kie ŝia kadavro estis trovita, kaj, fine, la murdinton.

Kun facila stilo, la aŭtoro rapide movas la rakonton de la komenco ĝis la

neevitebla fino — kio estas kaj bona, kaj nebona, laŭ la prefero de la leganto. Mi mem trovis ĝin iom nekontentiga. La karakteroj de la rolantoj neniam klare distingiĝas, kaj ili sekve restas kvazaŭ paperaj figuroj sen propra vivo. Parte tio ŝuldiĝas al la longo de la verko: ĝi estas tro mallonga por havi karakteron de vera romano, sed iom tro longa kaj multcela por havi la karakteron de novelo. Tamen mi devas agnoski ke por multaj legantoj la enhavo de la "murdenigmo" estas pli grava ol la literaturreco de la verko.

**...ĉi tiu modesta verko
estas distra, sen pretendo
esti juvelo en la krono de la
monda literaturo...**

Por mia gustumo la neevitebleco de la klimaksa sceno en la fino de la libro estas tro antaŭvidebla, kaj tro sekvas la tradicion de "laŭformula verk-

ado" — kvankam, mi supozas, tio donas familiarecan senton al la rakonto, kaj certe ne trostreĉas la imagon de la leganto.

Mi devas protesti pri la kontraŭfundamenta uzo de la supersigno ' en la frazo "kiujn ili káj kondukas kiel produktivajn entreprenojn, káj uzas por instruado kaj reserĉoj", kiu malagrabla trafas la okulon de la leganto jam sur paĝo 3. Mi ankaŭ, malpli forte, protestas kontraŭ la anglisma trouzo de "tiam" kun la signifo "poste", kaj kontraŭ la ofta uzado de "plua" anstataŭ "plia" (verŝajne pro inklino trokorekti la angla lingvan konfuzon inter "further" kaj "farther"). □

KONKURSO

Kiu verkis la sekvantan liston kaj kie ĝi troviĝas? Al ĉiu ĝuste respondinta leganto estos donita libr(et)o esperanta elektota el listo provizota de la redaktoro.

Sano, sana, sane, sani, sanu, saniga, saneco, sanilo, sanigi, saniĝi, sanejo, sanisto, sanulo, malsano, malsana, malsane, malsani, malsanulo, malsaniga, malsaniĝi, malsaneta, malsanema, malsanulejo, malsanulisto, malsanero, malsaneraro, sanigebla, sanigisto, sanigilo, resanigi, resaniĝanto, sanigilejo, sanigejo, malsanemulo, sanilaro, malsanaro, malsanulido, nesana, malsanado, sanulaĵo, malsaneco, malsanemeco, saniginda, sanilujo, sanigilujo, remalsano, remalsaniĝo, malsanulino, sanigista, sanigilista, sanilista, malsanulista k. t. p.

Se akompanos vian ĝustan respondon ankaŭ bone preparita listo de anglalingvaj ekvivalentoj de ĉiuj vortoj en la listo, vi ricevos duan libr(et)opremion.

Ĝustaj respondoj devas atingi la redaktoron antaŭ la 25a de decembro 1991. □

IMITINDA IDEO

En n° 6 de *esperanto/usa* oni legas pri nova telefonservo en Usono, organizita de la tiea Esperanto-asocio ELNA. Ĝi utiligas telefonsistemon analogan al niaj 008- telefonnumeroj por fari inform-servon. Ĉu estos dezirinde dum nia venonta kongreso diskuti ion similan por Aŭstralio? La 008- numero povus aperi en ĉiuj telefonlibroj en Aŭstralio kaj varbi por Esperanto, kaj inform-

petantoj povus ricevi aktualajn informojn pri Esperanto. □

NOVA RUSLANDA ESPERANTO-GAZETO

Monata gazeto modesta sed tre bone redaktata komenciĝis en la Ruslanda Respubliko (≠ USSR). Ĝia titolo: *Ruslanda Esperantisto*. Ĝi estas abonebla je 15 nederlandaj guldenoj (≈ \$A10.50) de UEA.

Estas neklare ĉu la aperintaj Esperanto-gazetoj de aliaj respublikoj, ekz. *Sovetia Esperantisto* eld. en Azerbajĝano, plu aperas. Estas sciata ke pro la financa kaŭzo en USSR pluraj Esperanto-eldonaĵoj devis ĉesi pro manko de mono. □

NORDA PRISMO DENOVE ELDONOTA!

Ankaŭ en la gazeto *esperanto/usa* n° 6, 1991, aperas anonco ke la iama prestiĝa literatura gazeto *Norda Prismo* reviviĝas kaj la unua numero de la nova serio aperos antaŭ la fino de ĉi tiu jaro. Por aranĝi abonon kontaktu la eldoniston, Oy Mendoservo Ak, Kivistöntie, SF-05510, Hyvinkää, Finnlando. La redaktoro estas Jukka Pietiläinen, ĉe la adreso Puutarhakatu 12 B 18, SF-40200 Jyväskylä, Finnlando.

Norda Prismo estis kreita de la svediginta hungaro Ferenc Szilágyi, unu el la plej eminentaj prozistoj de Esperanto. □

28a A.E.A. KAJ 57a N.Z.E.A.

ESPERANTO-KONGRESO

11-19 Januaro 1992. Temo: *Ekologio*

5-a Listo de ĉeestontoj

[43 Betty Fripp (NSW) nuligita]

43 Bernie Heinze (Vic)

52 Alan Towsey (NSW)

53 Eileen Olsen (NZ)

54 Bill Olsen (NZ)

55 Rita Aagaard (NZ)

56 Brian Fox (NZ)

57 Jackie Fox (NZ)

58 Lydia Greig (NZ)

59 Ken Greig (NZ)

60 Derrick Knight (NZ)

61 Jo Knight (NZ)

62 Ellen Lymburn (NZ)

63 Gwenda Sutton (NZ)

64 Brad McDonald (NZ)

65 Marieke Bax (NZ)

66 Dulcie Sawkins (WA)

67 Lucien Giloteaux (Francio)

68 Romana Ruig de Vries (Nederlando)

69 Franziska Reisel (Germanio)

70 Harry Twyford (Vic)

71 Brian Currie (NSW)

72 Frank Braham (Vic)

73 Len Eddington (WA)

Ĝis la 25a de Oktobro: NSW—28, Vic—11, Qld—7, WA—7, SA—2, ACT—1, NZ—13, Francio—1, Germanio—1, Nederlando—1, Usono—1 = 73.

KONGRESNOVAĴOJ

Junulara Kongres-Fonduso: Nur Rosalie Schultz, el Perto, ĝis nun.

Transporto: Flughavena aŭtobuso de Mascot al la Sidneja Centra Stacidomo. Trajn servo de la Centra Stacidomo al la Richmond Stacidomo. LKK transportos kongresanojn de Richmond al la kongresloko. Bonvolu peti gvidilon de la sekretario de la LKK se vi ne jam havas ĝin.

Loĝado: Ĉambroj jam asignitaj — pluraj aliaj ĉambroj haveblaj.

Oficiala Inaŭguro: Vic-Prezidanto Kep Enderby malfermos.

Aferkunvenoj: Prezidanto Trevor Steele aŭ Ralph Harry malfermos kaj prezentos la kongrestemon "Ekologio (La Alia Verda Movado)".

Kongrestema sesio: Gvidos Trevor Steele aŭ Ralph Harry.

Ekskurso n° 4: Featherston Natura Rezervejo anstataŭ la Leonparkon.

Ekskurso n° 2: Ekskursanoj bonvolu noti — tiuj kiuj elektis viziti la Power House Muzeon nun pagos aldonan \$5 por eniri la Muzeon.

Programo, Taga Multaj interesaj parolantoj en ĉiuj sesioj. Lingvaj Seminarioj Famaj Ray Ross, Vera Payne, Alan Towsey, Marcel Leereveld.

Vespera: Interkona — Max Wearing gvidos — diversaj kaj kantado.

Ekumena — Margaret Chaldecott gvidos. →

Distraĵa — Pupoj kaj variaĵ.

Drama Konkurso — Herbert Koppel gvidos — Brisbana, Manlia kaj Perta Grupoj konkursos.

Kantada Konkurso — Nur Brisbana Grupo partoprenos/kantado/ muziko.

Sapskatola — Kep Enderby aŭ Tom Elliott gvidos.

Internacia — Diversaj.

Bankedo — Prof. Robbie Robertson gvidos.

La LKK bonvenigas pliajn aliĝilojn aŭ demandojn.

Sekretario de la LKK: Les Scott, 34 Ocean Road, Manly NSW 2095 (☎ [02] 977 3338).

EL LA REGIONOJ

Kvinslando: Dum la semajnfino 5-6 Oktobro okazis la dua konferenco en 1991, kiam 20 anoj veturis al Esk en la Brisbanvalo. La konferenco sukcesis ĉar nia movado gajnis du novajn anojn, kaj la ĉeestintoj ege ĝuis la kutiman Esperanto-etoson. Ni ŝuldas dankon al Jim kaj Jenny Dimo pro la motelaraĝoj kaj la dimanĉa veturado ĉirkaŭ la vidindaĵoj de la Digo Wivenhoe. Nova estraro elektigis: Prez. Gaye Phillips, Vic-Prez. Peter Keates, Sekr. Kay Andersen. Kas. Merv Schramm, Red. de *La Voĉo* Ray Ross.

NSK: La Esperanto-Federacio de Nova Sud-Kimrujo anoncis sian novan estraron: Prez. Margaret Chaldecott, Vic-Prez. Betty Cleminson, Sek. Brian

Currie, Kas. James Harwood.

La grupo havos labortagon la 23an de Novembro, por plibeligi la Esperanto-Domon antaŭ la Zamenhofa Vespero.

Esperantista amikino el Amsterdamo, Netti den Hagen, ĉeestis en *Manly* kaj partoprenis en la klubkunvenoj dum la dumonata periodo antaŭ 19 Oktobro, kiam ŝi ekflugis hejmen. Intervjuitaĵ por artikolo en la *Manly Daily* estis Betty Cleminson kaj Eunice Graham kun Netti.

Tasmanio: Nova gazeto eldonata de la Esperanta Klubo de Hobarto kaj redaktata de David Brewer komencis aperi. Ĝia titolo: *El Dormo*. Ĝis nun aperis du numeroj, en Julio kaj Oktobro, 4-paĝaj kun teksto en paralelaj Esperantaj kaj anglalingvaj kolumnoj. Pri la nomo de la gazeto David komentas: "Ĝi fontas de komenca sugesto de nova klubano kiu diris, ke la nomo devus aludi al Pegasus, la fluganta ĉevalo. Mi konfuzis Pegasus kun Phoenix, la mitan birdon, kiu renaskiĝis de siaj cindroj. Mi pensis, ke la sugesto aludis al la 'renaskiĝo' de la klubo 'de siaj cindroj'. Do unue, mi pensis pri la nomo *El Cindroj*. Tamen, mi tiam ŝanĝis miajn pensojn. Miaopinie, la klubo ne tute estingiĝis, sed nur fariĝis neaktiva, alivorte ĝi dormis. Do, la nomo *El Dormo*."

Viktorio: Fine de Septembro okazis malgranda krizo en la vivo de la Melburna Esperanto-Societo — iu senzorgulo ĵetis neestingitan cigaredon en paperkorbon. Kaŭze de fajro, akvoŝprucado ruinigis tapiŝon, kaj nova estis kuŝigenda.

MALNOVA BJALISTOKO SUR POŝTKARTOJ

La plej multaj esperantistoj ĝis nun ne havis okazon viziti la naskiĝurbon de Ludoviko Zamenhof — Bjalistokon. Multaj eĉ ne vidis hildojn el tiu urbo.

Por forigi tiun mankon, laŭ la iniciato de la bjalistoka historiisto—Tomasz Wisniewski (aŭtoro de la libro *Zamenhof 1887 kaj Bjalistoko sur la malnovaj poŝtkartoj* 1991), kiu kunlaboris kun bjalistoka esperantisto Jarosław Perzyszek, aperis serio da ok poŝtkartoj, kiu prezentas la naskiĝurbon de la aŭtoro de la Internacia Lingvo en la antaŭmilita epoko.

Sur la poŝtkartoj troviĝas: la foto el 1912 de la naskiĝdomo de Ludoviko Zamenhof, detruita en la jaro 1957; la naskiĝatesto el la registrolibro en la lingvoj jida kaj rusa, kie estis enskribita Ludoviko Zamenhof post la naskiĝo, kaj ankaŭ sinagogo "Ĥorŝul", en kiu preĝis la familio de Zamenhof. Tiu ĉi sinagogo estis detruita dum la Dua Mondmilito. En la serio troviĝas ankaŭ dokumentoj pri bjalistoka Esperantoaktivado. Pravas tion i.a. la poŝtkarto kun la kopioj de la reklamoj en Esperanto, kiuj aperis en la kongreslibro de "Internacia Postkongreso Esperantista", okazinta en Bjalistoko post la UK en 1927. La lastaj tri kartoj ligiĝas al la agado de Jakub Ŝapiro, fondinto kaj ĉefaktivulo de Zamenhofa EsperantoSocieto (ZES), nelacigebla instruanto kaj propagand-

anto de la Internacia Lingvo, aŭtoro de pluraj artikoloj kaj de kelkaj libroj, i.a.: la unua gvidlibro de Bjalistoko en Esperanto kaj "Babilado de bonhumora Zamenhofano", ĉefmotoro de la postkongresoj en 1927 kaj 1931, kaj de multaj aliaj Esperantoarangoj en Bjalistoko. El la tri menciitaj kartoj unu prezentas la straton Lipowa, ĉe kiu troviĝis la sidejo de ZES, kaj ĉe kiu loĝis Ŝapiro. Sur la dua videblas Jakub Ŝapiro kun sia amiko, esperantisto kaj eldonisto Abraham Zbar, elrigardantaj el la fenestro de la domo de Ŝapiro; la lasta prezentas grupon de la bjalistokaj esperantistoj, fotitaj antaŭ la domo de Zamenhof en 1929. Sur la foto rekonblas apud Ŝapiro aliaj aktivuloj: Gerlin, Giladi, Kurianski kaj Osowicki.

La tuta serio baziĝas sur malnovaj fotoj kaj dokumentoj. Ĉiu poŝtkarto estas laŭvice numerita. La eldonkvanto de ĉiu karto estas nur 500 ekzempleroj. La priskribo de ĉiu karto estas en la lingvo Esperanto. Ni ofertas ankaŭ rarajn, nuntempajn, judtemajn poŝtkartojn en malgrandaj serioj. Estonte ni planas eldoni aliajn, rarajn, interesajn poŝtkartojn kaj ankaŭ ilustritan, novan gvidlibron de Bjalistoko en Esperanto.

Detalajn informojn petu ĉe: Tomasz Wisniewski, PO Box 351, 15001 Bjalistok 1, Pollando. □

Respondoj por la Citaĵkvido

1i, 2ĥ, 3d, 4a, 5c, 6b, 7j, 8j, 9e, 10ĝ, 11g 12f, 13h, 14ĉ

Wholly printed in Australia. Computer typeset by Donald Broadribb, 46 Great Eastern Highway, Bakers Hill WA 6562; printed by SNAP, 921 Albany Highway, Victoria Park East WA 6101, Australia.

THE AUSTRALIAN ESPERANTIST
Registered by Australia Post
Publication No. WBG 2488

If undeliverable return to
D. Broadnibb
46 Great Eastern Highway
Bakers Hill WA 6562

**SURFACE
MAIL**

Postage Paid
Victoria Park East
WA 6101
Australia